

Vrijzinnige Gemeente Zierikzee 18 augustus 2024

Gelezen: Jesaja 35,3-6 (drempel) – Psalm 114 (Huub Oosterhuis) – Markus 7,31-37

Toespraak Franck Ploum

1.

Horen maar niet luisteren, spreken maar niets zeggen. Hoe vaak betrappen we onszelf hier niet op? In de drukte, of soms ook door ongeïnteresseerdheid, zijn we niet in staat om echt te luisteren en is ons spreken zo nu en dan gevuld met leegte. Ons 'hoe gaat het met je' wacht niet op een echt antwoord, het is een beleefdheidsvraag. En ons eigen verhaal ligt vaak zo op onze tong dat we nog voordat iemand uitgesproken is al reageren met 'ja ik ook' en dan volgt ons eigen relaas.

Nu is echte doofheid, die vaak gepaard gaat met moeilijk spreken, natuurlijk iets anders dan 'niet willen horen'. Of iets anders dan selectief luisteren, Oost-Indischdoof: je hoort wat je wilt horen en de rest negeer je. Echte doofheid isoleert, maakt je wereld klein, maak contact ingewikkeld. Echte doofheid zet hoe dan ook apart. Zowel de dove, als degene die met de dove in contact is. Ik weet niet of u wel eens op sociale media filmpjes hebt gezien van mensen die een implantaat krijgen om te kunnen horen. Wanneer na de operatie dat implantaat geactiveerd wordt en mensen horen voor het eerst zichzelf en de stem van de ander. Dat is een letterlijk geopend worden, een effatha, voor de wereld en de mensen om je heen. De eerste reactie is dan ook altijd heftige emotie: de dove gaat open, en de wereld gaat voor hen open. En andersom, de naasten krijgen toegang tot de denkwereld van een persoon die daarvoor moeilijk toegankelijk was.

Markus gebruikt in het verhaal het beeld van de dove mens, die moeilijk tot spreken kan komen. Dat is natuurlijk wel een heel sterk beeld, maar dat vraagt wel ook dat wij het als een beeld willen lezen en horen. Het wordt bijna een cliché, maar ik blijf het zeggen: de bijbel is geen sprookjesboek en Jezus was geen wonderdoctor. In de oudheid was er geen chirurgie of medische ingreep die doofheid of sprakeloosheid kon oplossen. De dove mens, de mens die niet kon spreken, communiceren, stond buiten de samenleving, stond apart en deed niet mee. En daar kon ook Jezus geen verandering in brengen. Waar hij wel verandering in kon brengen was het doorbreken van isolement, het brengen van goed nieuws aan mensen die er niet (meer) bij hoorden. Het betrekken van mensen bij een nieuw begin van leven. En dat horen we in dit verhaal gebeuren.

2.

Het verhaal begint met de vermelden dat het zich afspeelt bij de 'zee van Galilea'. Markus is consequent: niet het meer, maar de zee! Het is een herinnering aan de chaos van voor de schepping. De zee is in de bijbel de plek waar de machten van de chaos samenkomen, de krachten die het goede in de schepping bedreigen, willen vernietigen, en dan wordt alles weer woest en ledig. De zee is ook het terrein van de chaosmachten: de goden die samenspannen tegen de Ene en zijn messiaans visioen van een nieuw begin.

Die zee moet je oversteken om in het gebied van de Tienstad, de dekapolis, te komen. Een gebied met enerzijds veel niet-joden, en tegelijk een gebied dat hard getroffen is door de Joodse Oorlog. De mensen daar hebben enorme klappen gehad, het bloed heeft daar de zee van Galilea rood doen kleuren. Daar in het Galilea der heidenen daar moet je als rechtgeaarde jood niet komen: die mensen zijn onrein, of heiden, of ze houden zich niet aan richtlijnen van de Thora. De zee van Galilea hield hen op veilige afstand. Zij werden niet gezien en gehoord, buitengesloten, geïsoleerd.

Die zee wordt door Jezus en de leerlingen echter keer op keer overgestoken. Hij doorbreekt het isolement en de tegenstelling, hij maakt van de zee een verbindingsbrug, zodat hij hen kan horen en zien. Zodat hij hun 'niet horen', hun 'er-niet-bij-horen' kan doorbreken.

Welke zeeën staan er tussen ons en de ander? Is het de zee van de vooroordelen. Dat we wel weten hoe de ander is, in elkaar zit, dat wij de ander niet meer hoeven te horen, we hebben genoeg gehoord? Of de zee van ons eigen gelijk wellicht, waardoor de ander op afstand wordt gehouden? Ik hoor je wel maar ik luister niet en na elke zin van de ander, komt het bekende 'ja, maar...' en dan komt mijn eigen mening die toch overeind blijft. Of wellicht de zee tussen ons hebben en het niet-hebben van de ander? Die zee vol dobberende bootjes met wat we dan noemen 'gelukszoekers'. Decennialang was het politiek beleid, om asielzoekers niet in contact te laten komen met Nederlanders, dat gaf veel te veel binding en maakte

wegsturen moeilijk. Grote centra ver weg van de bewoonde wereld, achter de zee, geen contact, zodat we hun verhalen niet zouden hoeven horen.

'Hoor maar ik kan niet horen.

Zou ik uw woord verstaan.

Ik moest uw wegen gaan', (Huub Oosterhuis)

Zo zongen we.

3.

Maar het bevrijdende woord van die afdalende God dat wil juist gehoord worden, dat moet gehoord worden, juist daar waar mensen bewust op een zijspoor zijn gezet, doof zijn gemaakt, het zwijgen is opgelegd. De stomgeslagen mensen van de Tienstad, daar moet Jezus zijn om oren - en een hoofdstuk later in het verhaal van Markus – ook ogen te openen.

Effatha: *word geopend* betekent het letterlijk. Het is het enige Aramese woord dat in de Griekse evangeliëverhalen is blijven staan. Men gaat er dan ook vanuit dat het echt van Jezus afkomstig is, die Aramees sprak. *Word geopend*. Er zijn situaties waaruit het zo goed als onmogelijk is geworden om zelf het afgesloten zijn, het isolement te doorbreken.

Dat wordt hier verbeeld met de doofheid en het niet meer kunnen spreken, een tong die vastzit. Het is beeld van een bestaan waar geen woord van buiten meer binnenkomt en waar geen zinnig woord meer uitkomt. Het is een in zichzelf besloten, eenzaam en eenzellig bestaan. Het is een beeld van het menselijk bestaan als zodanig; van een leven waar weinig muziek meer in zit, dat niet meer verbonden is maar losgezongen. Dat wijdverbreide verschijnsel waar er aan de oren op zich niks mankeert, maar je toch niet meer in staat bent iets te horen of in actie te komen om de gesloten cirkel te doorbreken. 'Ze brengen hem een dove' staat er dan zo mooi. Kennelijk kan hij zelf geen initiatief meer nemen, hij moet gebracht worden.

Effatha, waarvoor zouden wij opnieuw geopend willen worden? Wat zijn we kwijtgeraakt en zouden we terug willen vinden? Of herkennen we de situatie dat wij zelf niet meer in staat zijn om ons te openen en hebben we mensen nodig die ons bij onze lurven pakken en ons uit de geslotenheid trekken?

4.

En dan gebeurt er nog iets: de oren worden geopend en de band om de tong schiet los. Het moeilijk spreken houdt op en dan staat er 'hij heeft rechtuit gesproken'. Er staat dus niet zoals zo vaak vertaald, ook in de Nieuwe Bijbelvertaling, 'hij kon weer normaal praten', nee daar gaat het helemaal niet om er staat 'recht-spreken'. Wanneer de cirkel doorbroken wordt, en je gaat het bevrijdend woord weer horen, dan kun je niet anders meer dan spreken over het recht, de rechtvaardigheid, de gerechtigheid. De weg die je moet gaan, wanneer je het woord verstaat is de weg van vrede en gerechtigheid. En precies daarmee wordt de geïsoleerde, buitengesloten menigte achter de zee, weer in het bevrijdende verhaal van de Thora getrokken: zij gaan weer spreken over het verhaal van bevrijding, dat een verhaal van recht en rechtvaardigheid is. Waar dat verhaal de ruimte krijgt en gehoord wordt, daar worden slappe handen versterkt en knikkende knieën weer stevig. Daar is redding van Godswege en zullen blinden zien en doven worden geopend, de tong van de stomme gaat jubelen. (Jesaja 35,3-6).

Hoe ver weg is de wereld waarin dat verhaal de boventoon voert? Hoe ver weg is de wereld waarin mensen met elkaar bereid zijn van zeeën-obstakels bruggen te maken? Hoe ver weg is de wereld waarin recht en vrede de koers bepalen? Je zou er moedeloos van worden.

Juist daarom is het zo van belang dat wij elkaar deze verhalen vertellen, dat wij ze elkaar voorhouden ter bemoediging, ter versterking van onze handen en onze knieën. En al geloven wij er helemaal niets meer van, dan kunnen we altijd nog zingen: want wat soms nog maar moeilijk uit te spreken is, kun je vaak wel nog zingen. Te midden van alle puinhopen van de wereld, kunnen we zingen van ongeschonden landschappen, kunnen we zingen dat er einde oorlog is, en kunnen we zingen er brood is voor allen en een veilig thuis voor ieder mens. Daaraan vasthouden, ondanks alles, is geopend worden en recht-spreken en dat is het eerste begin in jou, in ons van deze wereld nieuw.

Zeg Amen – dat het zo moge zijn